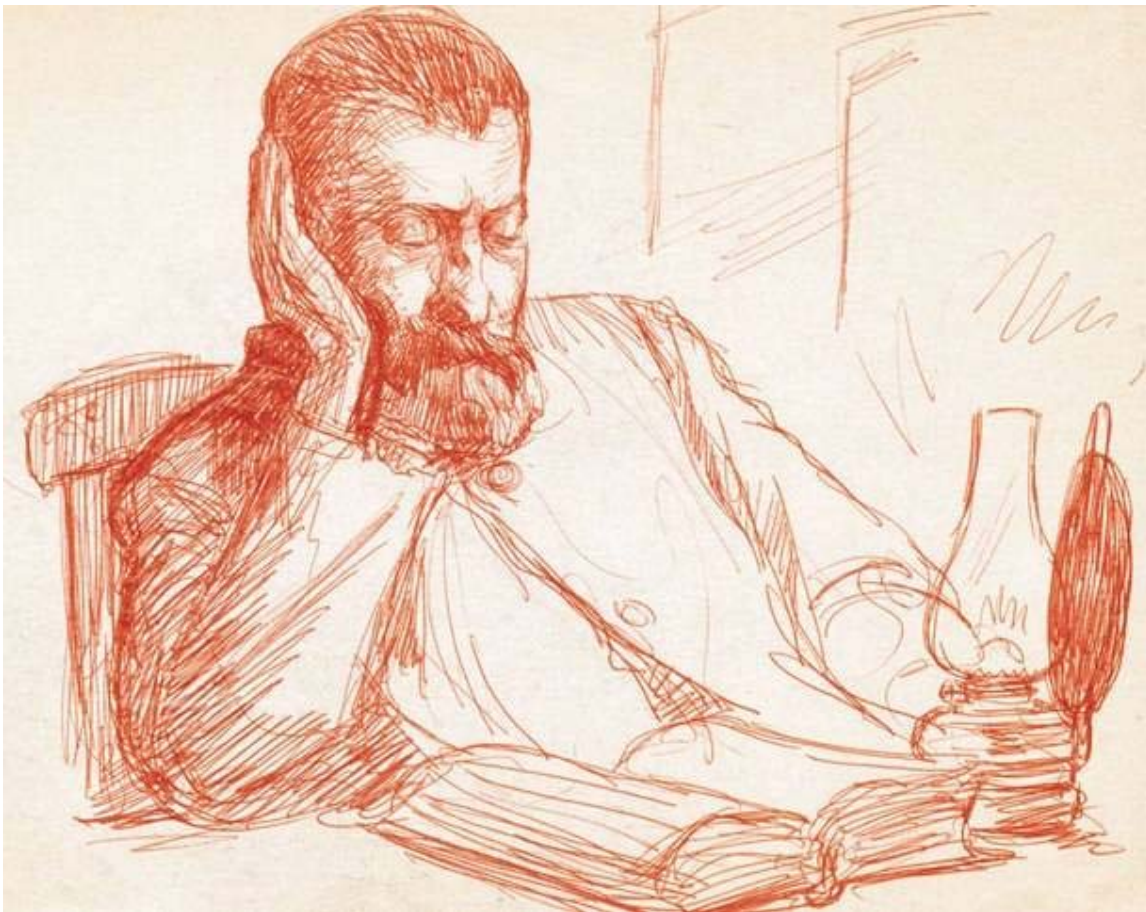

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

Πασχαλινά διηγήματα:

α. Πάσχα Ρωμέικο, β. Χωρίς στεφάνι, γ. Ο αλιβάνιστος

Πάσχα ρωμέικο, 1891

Ο μπάρμπα-Πύπης, γηραιός φίλος μου, είχεν επτά ή οκτώ καπέλα, διαφόρων χρωμάτων, σχημάτων και μεγεθών, όλα εκ παλαιού χρόνου και όλα κατακαίνουργα, τα οποία εφόρει εκ περιτροπής μετά του ευπρεπούς μαύρου ιματίου του κατά τας μεγάλας εορτάς του ενιαυτού, οπότεν έκαμνε δύο ή τρεις περιπάτους από της μιας πλατείας εις την άλλην διά της οδού Σταδίου. Οσάκις εφόρει τον καθημερινόν κούκον του, με το σάλι του διπλωμένον εις οκτώ ή δεκαέξ δίπλας επί του ώμου, εσυνήθιζε να κάθηται επί τινας ώρας εις το γειτονικόν παντοπωλείον, υποπίνων συνήθως μετά των φίλων, και ήτο στωμύλος και διηγείτο πολλά κ' εμειδία προς αυτούς.

Όταν εμειδία ο μπάρμπα-Πύπης, δεν εμειδίων μόνον αι γωνίαι των χειλέων, αι παρειαί και τα ούλα των οδόντων του, αλλ' εμειδίων οι ίλαροι και ήμεροι οφθαλμοί του, εμειδία στίλβουσα η σιμή και πεπλατυσμένη ρις του, ο μύσταξ του ο ευθυσμένος με λεβάνταν και ως διά κολλητού κηρού λελεπτυσμένος, και το υπογένειόν του το λευκόν και επιμελώς διατηρούμενον, και σχεδόν ο κούκος του ο στακτερός, ο λοξός κ' επικληνής προς το ους, όλα παρ' αυτώ εμειδίων.

Είχε γνωρίσει πρόσωπα και πράγματα εν Κερκύρα. όλα τα περιέγραφε μετά χάριτος εις τους φίλους του. Δεν έπαυσε ποτέ να σεμνύνεται δια την προτίμησιν την οποίαν είχε δείξει αείποτε διά την Κέρκυραν ο βασιλεύς, και έζησεν αρκετά διά να υπερηφανευθή επί τη εκλογή, ην έκαμε της αυτής νήσου προς διατριβήν η εφτακρατόρισα της Αούστριας. Ενθυμείτο αμυδρώς τον Μουστοξύδιν, μα δότο, δοτίσσιμο κε ταλέντο! Είχε γνωρίσει καλώς τον Μάντζαρον, μα γαλαντουόμο! τον Κερκύρας Αθανάσιον, μα μπράβο! τον Σιορπιέρρο, κε γκράν φιλόζοφο! Το τελευταίον όνομα έδιδεν εις τον αιόδιμον Βράϊλαν, διά τον τίτλον ον του είχαν απονείμει, φαίνεται οι Άγγλοι. (Sir Pierro = Sir Peter). Είχε γνωρίσει επίσης τον Σόλωμο (κε ποέτα!), του οποίου απεμνημόνευε και στίχους τινάς, απαγγέλλων αυτούς κατά το εξής υπόδειγμα:

Όσάν τη σπίθα κρουμμένη στη στάχτη πού εκρουβόταν για μας λευτεριά;
Εισέ πάσα μέρη πετιέται κι' ανάφτει και σκορπιέται σε κάθε μεριά.

Ο μπάρμπα-Πύπης έλειπεν υπέρ τα είκοσιν έτη εκ του τόπου της γεννήσεώς του. Είχε γυρίσει κόσμον κ' έκαμνε εργασίας πολλάς. Έστειλέ ποτε και εις την Παγκόσμιον έκτεσι, διότι ήτο σχεδόν αρχιτέκτων, και είχε μάλιστα και μίαν ινβεντιόνε. Εμίσει τους πονηρούς και τους ιδιοτελείς, εξετίμα τον ανθρωπισμόν και τη τιμιότητα. Απετροπιάζετο τους φαύλους. «Ϊλ τραδιτόρε νον α κομπασιόν» -ο απατεώνας δεν έχει λύπησι. Ενίοτε πάλι εμαλάττετο κ' εδείκνυε συγκατάβασιν εις τας ανθρωπίνας ατελείας. «Ουδ' η γης αναμάρτητος -άγκε λα τέρρα νον ε ιμπεκάμπιλε.» Και ύστερον, αφ' ου η γη δεν είναι, πώς θα είναι ο Πάπας; Όταν του παρετήρει τις ότι ο Πάπας δεν εψηφίσθη ιμπεκάμπιλε, αλλά ινφαλίμπιλε, δεν ήθελε ν' αναγνωρίσει την διαφοράν.

Δεν ήτο άμοιρος και θρησκευτικών συναισθημάτων. Τας δύο ή τρεις προσευχάς, ας είξευρεν τας είξευρεν ελληνιστί. «Τα πατερμά του είξευρε ρωμέϊκα». Έλεγεν: «Άγιος, άγιος, άγιος κύριος Σαβαώθ... ως ενάντιος υψίστοις» Όταν με ερώτησε δις ή τρις τι σημαίνει τούτο, το ως ενάντιος, προσεπάθησα να διορθώσω και εξηγήσω το πράγμα. Αλλά μετά δύο ή τρεις ημέρας υποτροπιάζων πάλιν έλεγεν: «Άγιος, άγιος, άγιος... ως ενάντιος υψίστοις!»

Εν μόνον είχαν ελάττωμα, ότι εμίσει αδιαλλάκτως παν ό,τι εκ προκαταλήψεως εμίσει και χωρίς ν' ανέχεται αντίθετον γνώμην ή επιχείρημα. Πολιτικώς κατεφέρετο πολύ κατά των Άγγλων, θρησκευτικώς δε κατά των Δυτικών. Δεν ήθελε ν' ακούση το όνομα του Πάπα, και ήτο αμείλικτος κατήγορος του ρωμαϊκού κλήρου...

Την εσπέραν του Μεγάλου Σαββάτου του έτους 188... περί ώραν ενάτην, γερόντιόν τι ευπρεπώς ενδεδυμένον, καθόσον ηδύνατο να διακρίνη τις εις το σκότος, κατήρχετο την απ' Αθηνών εις Πειραιά άγουσαν, την αμαξιτήν. Δεν είχεν ανατείλει ακόμη η σελήνη, και ο οδοιπόρος εδίσταζε ν' αναβή υψηλότερον, ζητών δρόμον μεταξύ των χωραφίων. Εφαίνετο μη γνωρίζων καλώς τον τόπον.

Ο γέρων θα ήτο ίσως πτωχός, δεν θα είχε 50 λεπτά δια να πληρώσει το εισιτήριο του σιδηροδρόμου ή θα τα είχε κ' έκαμνεν οικονομίαν.

Αλλ' όχι δεν ήτο πτωχός, δεν ήτο ούτε πλούσιος, είχε διά να ζήσει. Ήτο ευλαβής και είχε τάξιμο να καταβαίνει κατ' έτος το Πάσχα πεζός εις τον Πειραιά, ν' ακούη την Ανάστασιν εις τον Άγιον Σπυρίδωνα και όχι εις άλλην Εκκλησίαν, να λειτουργήται εκεί, και μετά την απόλυσιν ν' αναβαίνει πάλιν πεζός εις τας Αθήνας. Ήτο ο μπάρμπα-Πύπης, ο γηραιός φίλος μου, και κατέβαινεν εις τον Πειραιά διά ν' ακούση το Χριστός Ανέστη εις τον ναόν του του ομωνύμου και προστάτου του, διά να κάμη Πάσχα ρωμέϊκο κ' ευφρανθή η ψυχή του. Και όμως ήτο... δυτικός!

Ο μπάρμπα-Πύπης, Ιταλοκερκυραίος, απλοϊκός, Ελληνίδος μητρός. Έλλην την καρδίαν, και υφίστατο άκων ίσως, ως και τόσοι άλλοι, το άπειρον μεγαλείον και την άφατον γλυκύτητα της εκκλησίας της Ελληνικής. Εκαυχάτο ότι ο πατήρ του, όστις ήτο στρατιώτης του Ναπολέοντος Α' «είχε μεταλάβει ρωμέϊκα» όταν εκινδύνευσε ν' αποθάνη, εκβιάσας μάλιστα προς τούτο, διά τινων συστρατιωτών του, τον ιερέα τον αγαθόν. Και όμως όταν, κατόπιν τούτων, φυσικώς, του έλεγε τις: «Διατί δεν βαπτίζεσαι μπάρμπα-Πύπη;» η απάντησίς του ήτο ότι άπαξ εβαπτίσθη και ότι ευρέθη εκεί. Φαίνεται ότι οι Πάπαι της Ρώμης με την συνήθη επιτηδείαν πολιτικήν των, είχαν αναγνωρίσει εις τους Ρωμαιοκαθολικούς των Ιονίων νήσων τινά των εις τους Ουνίτας απονεμομένων προνομίων, επιτρέψαντες αυτοίς να συνεορτάζωσι μετά των ορθοδόξων όλας τας εορτάς. Αρκεί να προσκυνήση τις την εβδομάδα του Ποντίφηκος τα λοιπά είναι αδιάφορα.

Ο μπάρμπα-Πύπης έτρεφε μεγίστην ευλάβειαν προς τον πολιούχον Άγιον της πατρίδος του και προς το σεπτόν αυτού λείψανον. Επίστευεν εις το θαύμα το γενόμενον κατά των Βενετών, τολμησάντων ποτέ να ιδρύσωσιν ίδιον θυσιαστήριον εν αυτώ τω ορθοδόξω ναώ, (il santo Spiridion ha fatto questo caso), ότε ο Άγιος επιφανείς νύκτωρ εν σχήματι μοναχού, κρατών δαυλόν αναμμένον, έκαυσεν ενώπιον των απολιθωθέντων εκ του τρόμου φρουρών το αρτιπαγές αλτάρε. Αφού ευρίσκετο μακράν της Κερκύρας, ο μπάρμπα-Πύπης ποτέ δεν θα έστεργε να εορτάση το Πάσχα μαζί με τσου φράγκους. Την εσπέραν λοιπόν εκείνην του Μεγάλου Σαββάτου ότε κατέβαινεν εις Πειραιά πεζός, κρατών εις την χείρα τη λαμπάδα του, ην έμελλε ν' ανάψη κατά την Ανάστασιν, μικρόν πριν φθάση εις τα παραπήγματα της μέσης οδού, εκουράσθη και ηθέλησε να καθίση επ' ολίγον ν' αναπαυθή. Εύρεν υπήνεμον τόπον έξωθεν μιας μάνδρας, εχούσης και οικίσκον παρά την μεσημβρινήν γωνίαν, κ' εκεί εκάθησεν επί των χόρτων, αφού επέστρωσε το εις πολλές δίπλας γυρισμένο σάλι του. Έβγαλεν από την τσέπην την σιγαροθήκην του, ήναψεν σιγαρέττον κ' εκάπνιζεν ηδονικώς.

Εκεί ακούει όπισθέν του ελαφρόν θρουν ως βημάτων επί παχείας χλόης και, πριν προφθάση να στραφή να ιδη, ακούει δεύτερον κρότον ελαφρότερον. Ο δεύτερος ούτος κρότος του κάστηκε ότι ήτον ως ανυψουμένης σκανδάλης φονικού όπλου. Εκείνην την στιγμήν είχε λαμπρυνθή προς ανατολάς ο ορίζων, και του Αιγάλεω αι κορυφαί εφάνησαν προς μεσημβρίαν λευκάζουσαι. Η σελήνη, τετάρτην ημέραν άγουσα από της πανσελήνου, θ' άνέτελλε μετ' ολίγα λεπτά. Εκεί όπου έστρεψε την κεφαλήν προς τα δεξιά, εγγύς της βορειανατολικής γωνίας του αγροτικού περιβόλου, όπου εκάθητο, του κάστηκε, ως διηγείτο αργότερα ο ίδιος, ότι είδε ανθρωπίνην σκιάν, εις προβολήν τρόπον τινά ισταμένην και τείνουσαν εγκαρσίως μακρόν τι ως ρόπαλον ή κοντάριον προς το μέρος αυτού. Πρέπει δε να ήτο τουφέκιον.

Ο μπάρμπα-Πύπης ενόησεν αμέσως τον κίνδυνον. Χωρίς να κινηθή άλλως από την θέσιν του, έτεινε την χείρα προς τον άγνωστον κ' έκραξεν εναγωνίως.

-Φίλος! Καλός! μη ρίχνεις...

Ο άνθρωπος έκαμε μικρόν κίνημα οπισθοδρομήσεως, αλλά δεν επανέφερεν το όπλον εις ειρηνικήν θέσιν. ουδέ καταβίβασε την σκανδάλην.

-Φίλος! και τι θέλεις εδώ; ηρώτησε με απειλητικήν φωνήν.

-Τι θέλω; επανέλαβεν ο μπάρμπα-Πύπης. Κάθουμαι να φουμάρο το τσιγάρο μου.

-Και δεν πας αλλού να το φουμάρης, ρε; απήντησεν αυθαδώς ο άγνωστος. Ηύρες τον τόπο, ρε, να φουμάρης το τσιγάρο σου!

-Και γιατί; επανέλαβεν ο μπάρμπα-Πύπης. Τι σας έβλαψα;

-Δεν ξέρω 'γω απ' αυτά, είπεν οργίλως ο αγρότης εδώ είναι αποθήκη, έχει χόρτα, έχει κι' άλλα πράγματα μέσα. Μόνον κόττες δεν έχει, προσέθηκε μετά σκληρού σαρκασμού. Εγελάστηκες.

Ήτο πρόδηλον ότι είχεν εκλάβει τον γηραιόν φίλον μου ως ορνιθοκλόπον, και διά να τον εκδικηθή του έλεγεν ότι τάχα δεν είχαν όρνιθας, ενώ κυρίως ο αγρονόμος διά τας όρνιθάς του θα εφοβήθη και ωπλίσθη με την καραβίαν του. Ο μπάρμπα-Πύπης εγέλασε πικρώς προς τον υβριστικόν υπαινιγμόν.

-Συ εγελάστηκες, απήντησεν εγώ κόττες δεν κλέφτω, ούτε λωποδύτης είμαι εγώ πηγαίνω στον Πειραιά ν' ακούσω Ανάσταση στον Άγιο Σπυρίδωνα.

Ο χωρικός εκάγχασε.

-Στον Πειραιά; στον Αϊ-Σπυρίδωνα; κι' από πού έρχεσαι;

-Απ' την Αθήνα.

-Απ' την Αθήνα; και δεν έχει εκεί εκκλησίαις, ν' ακούσης Ανάσταση;

-Έχει εκκλησίαις, μα εγώ τώχω τάξιμο, απήντησεν ο μπάρμπα-Πύπης

Ο χωρικός εισώπησε προς στιγμήν, είτα επανέλαβε.

-Να φχαριστάς, καϋμένε...

Και τότε μόνον κατεβίβασε την σκανδάλην και ώρθωσε το όπλον προς τον ώμον του.

-Να φχαριστάς καϋμένε, την ημέρα που ξημερώνει αύριον, ει δε μη, δεν τώχα για τίποτες να σε ξαπλώσω δω χάμου. Τράβα τώρα!

Ο γέρον Κερκυραίος είχαν εγερθή και ητοιμάζετο να απέλθη, αλλά δεν ηδυνήθη να μη δώση τελευταίαν απάντησιν.

-Κάνεις άδικα και συχωρεμένος νάσαι που με προσβάλλεις, είπε. Σ' ευχαριστώ ως τόσο που δε μ' ετουφέκισες, αλλά νον βα μπένε... δεν κάνεις καλά να με παίρνεις για κλέφτη. Εγώ είμαι διαβάτης, κ' επήγαινα, σου λέω στον Πειραιά.

-Έλα, σκόλα, σκόλα τώρα, ρε...

Και ο χωρικός στρέψας την ράχιν εισήλθεν ανατολικώς διά της θύρας του περιβολίου, κ' έγινε άφαντος. Ο γέρον φίλος μου εξηκολούθησε τον δρόμον του. Το συμβεβηκός τούτο δεν ημπόδισε τον μπάρμπα-Πύπην να εξακολουθή κατ' έτος την ευσεβή του συνήθειαν, να καταβαίνει πεζός εις τον Πειραιά, να προσέρχεται εις τον Άγιον Σπυρίδωνα και να κάμει Πάσχα ρωμείκο. Εφέτος το μισοσαράκοστον μοι επρότεινεν, αν ήθελα να τον συνοδεύσω εις την προσκύνησίν του ταύτην. Θα προσεχώρουν δε εις την επιθυμίαν του, αν από πολλών ετών δεν είχα την συνήθειαν να εορτάζω εκτός του Άστεως το Άγιον Πάσχα.

"Χωρίς στεφάνι"

Τάχα δεν ήτον οικοκυρά κι αυτή στο σπίτι της και στην αυλήν της; Τάχα δεν ήτο κι αυτή, έναν καιρόν, νέα με ανατροφήν; Είχε μάθει γράμματα εις τα σχολεία. Είχε πάρει το δίπλωμά της από το Αρσάκειον.

Κι ετήρει όλα τα χρέη της τα κοινωνικά, και μετρήχeto τα οικιακά έργα της, καλλίτερ' από καθεμίαν. Είχε δε μεγάλην καθαριότητα εις το σπίτι της, κι εις τα κατώφλιά της, πρόθυμη ν' ασπρίζη και να σφουγγαρίζη, χωρίς ποτέ να βαρύνεται, και χωρίς να δεικνύη την παραξενιάν εκείνην ήτις είνε συνήθης εις όλας τας γυναίκας, τας αγαπώσας μέχρις υπερβολής την καθαριότητα. Και όταν έμβαιεν η Μεγάλη Εβδομάς, εδιπλασίαζε τα ασπρίσματα και τα πλυσίματα, τόσον οπού έκαμνε το πάτωμα ν' αστράφτη, και τον τοίχον να ζηλεύη το πάτωμα.

Ήρχετο η Μεγάλη Πέμπτη και αυτή άναφτε την φωτιάν της, έστηνε την χύτραν της, κι έβαπτε

κατακόκκινα τα πασχαλινά αυγά. Ύστερον ητοίμαζε την λεκάνην της, εγονάτιζεν, εσταύρωνε τρεις φοραίς τ' αλεύρι κι εξύμωνε καθαρά και τεχνικά της κουλούραις, κι ενέπηγε σταυροειδώς επάνω τα κόκκινα αυγά.

Και το βράδυ, όταν ενύχτωνε, δεν ετόλμα να πάγη ν' ανακατωθή με τας άλλας γυναίκας διά ν' ακούση τα Δώδεκα Ευαγγέλια. Ήθελε να ήτον τρόπος να κρυβή οπίσω από τα νώτα καμμιάς υψηλής και χονδρής, ή εις την άκραν ουράν όλου του στίφους των γυναικών, κολλητά με τον τοίχον, αλλ' εφοβείτο μήπως γυρίσουν και την κυττάξουν.

Την Μεγάλην Παρασκευήν όλην την ημέραν ερρέμβαζε κι έκλαιε μέσα της, κι εμοιρολογούσε τα νειάτα της, και τα φίλτατά της όσα είχε χάσει, και ωνειρεύετο ξυπνητή, κι εμελετούσε να πάγη κι αυτή το βράδυ πριν αρχίση η Ακολουθία ν' ασπασθή κλεφτά-κλεφτά τον Επιτάφιον, και να φύγη, καθώς η Αιμόρρους εκείνη, η κλέψασα την ίασίν της από τον Χριστόν. Αλλά την τελευταίαν στιγμήν, όταν ήρχιζε να σκοτεινιάζη, της έλειπε το θάρρος, και δεν απεφάσιζε να υπάγη. Της ήρχετο παλμός.

Αργά την νύκτα, όταν η ιερά πομπή μετά σταυρών και λαβάρων και κηρίων εξήρχετο του ναού, εν μέσω ψαλμών και μολπών και φθόγγων εναλλάξ της μουσικής των ορφανών Χατζηκώστα, και θόρυβος και πλήθος και κόσμος εις το σκιάφωσ πολύς, τότε ο Γιαμπής ο επίτροπος προέτρεχε να φθάση εις την οικίαν του, διά να φορέση τον μεταξωτόν κεντητόν του σκούφον, και κρατών το ηλέκτρινον κομβολόγιόν του, να εξέλθη εις τον εξώστην, με την ματαιουμένην από έτους εις έτος ελπίδα ότι οι ιερείς θ' απεφάσιζον να κάμουν στάσιν και ν' αναπέμψουν δέησιν υπό τον εξώστην του. Τότε και η πτωχή αυτή, η Χριστίνα η Δασκάλα (όπως την έλεγαν έναν καιρόν εις την γειτονιάν), εις το μικρόν παράθυρον της οικίας της, μισοκρυμμένη όπισθεν του παραθυροφύλλου εκράτει την λαμπαδίτσαν της, με το φως ίσα με την παλάμην της, κι έρριπτεν άφθονον μοσχολίβανον εις το πήλινον θυμιατόν, προσφέρουσα μακρόθεν το μύρον εις Εκείνον, όστις εδέχθη ποτέ τα αρώματα και τα δάκρυα της αμαρτωλού, και μη τολμώσα εγγύτερον να προσέλθη και ασπασθή τους αχράντους και ηλοτρήτους και αιμοσταγείς πόδας Του.

Και την Κυριακήν το πρωί, βαθειά μετά τα μεσάνυκτα, ίστατο πάλιν μισοκρυμμένη εις το παράθυρον, κρατούσα την ανωφελή και αλειτούργητην λαμπάδα της, και ήκουε τας φωνάς της χαράς και τους κρότους, κι έβλεπε κι εζήλευε μακρόθεν εκείνας, οπού επέστρεφαν τρέχουσαι φρουφρου από την εκκλησίαν, φέρουσαι τας λαμπάδας των λειτουργημένας, αναμμένας έως το σπίτι, ευτυχείς, και μέλλουσαι να διατηρήσωσι δι' όλον τον χρόνον το άγιον φως της Αναστάσεως. Και αυτή έκλαιε κι εμοιρολογούσε την φθαρείσαν νεότητά της.

Μόνον το απόγευμα της Λαμπρής, όταν εσήμαινον οι κώδωνες των ναών διά την Αγάπην, την Δευτέραν Ανάστασιν καλουμένην, μόνον τότε ετόλμα να εξέλθη από την οικίαν, αθορύβως και ελαφρά πατούσα, τρέχουσα τον τοίχον-τοίχον, κολλώσα από τοίχον εις τοίχον, με σχήμα και με τρόπον τοιούτον ως να έμελλε να εισέλθη διά τι θέλημα εις την αυλήν καμμιάς γειτονίσσης. Και από τοίχον εις τοίχον έφθανεν εις την βόρειον πλευράν του ναού, και διά της μικράς πλαγινής θύρας, κρυφά και κλεφτά έμβαινε μέσα.

Εις τας Αθήνας, ως γνωστόν, η πρώτη Ανάστασις είνε για της κυράδες, η δευτέρα για της δούλαις. Η Χριστίνα η Δασκάλα εφοβείτο τας νύκτας να υπάγη εις την Εκκλησίαν, μήπως την κυττάξουν, και δεν εφοβείτο την ημέραν, να μην την ιδούν. Διότι η κυράδες την εκύτταζαν, η δούλαις την έβλεπαν απλώς. Εις τούτο δε ανεύρισκε μεγάλην διαφοράν. Δεν ήθελε ή δεν ημπορούσε να έρχεται εις επαφήν με τας κυρίας, και υπεβιβάζετο εις την τάξιν των υπηρετριών. Αυτή ήτο η τύχη της.

Ωραίον και πολύ ζωντανόν, και γραφικόν και παρδαλόν, ήτο το θέαμα. Οι πολυέλεοι ολόφωτοι αναμμένοι, αι άγιοι εικόνες στίλβουσαι, οι ψάλται αναμέλποντες τα Πασχάλια, οι παπάδες ιστάμενοι με το Ευαγγέλιον και την Ανάστασιν επί των στέρνων, τελούντες τον Ασπασμόν.

Η δούλαις με τας κορδέλλας των και με τας λευκάς ποδιάς των, εμοίραζαν βλέμματα δεξιά και αριστερά, κι εφλυάρουν προς αλλήλας, χωρίς να προσέχουν εις την ιεράν ακολουθίαν. Η παραμάναις ωδήγουν από την χείρα τριετή και πενταετή παιδιά και κοράσια, τα οποία εκράτουν τας χρωματιστάς λαμπάδας των, κι έκαιον τα χρυσόχαρτα με τα οποία ήσαν στολισμένοι, κι έπαιζαν κι εμάλωναν μεταξύ των, κι εξητούσαν να καύσουν όπισθεν τα μαλλιά τού προ αυτών ισταμένου παιδίου. Οι λούστροι έρριπτον πυροκρόταλα εις πολλά άγνωστα μέρη εντός του ναού, και κατετρόμαζον ταις δούλαις. Ο μοναδικός αστυφύλαξ τους εκυνηγούσε, αλλ' αυτοί έφευγαν από την μίαν πλαγινήν θύραν, κι ευθύς επανήρχοντο διά της άλλης. Οι επίτροποι εγύριζον τους δίσκους κι έρραινον με ανθόνερον ταις παραμάναις.

Δύο ή τρεις νεαράι μητέρες της κατωτέρας τάξεως του λαού, επτά ή οκτώ παραμάναις, εκρατούσαν πεντάμηνα και επτάμηνα βρέφη εις τας αγκάλας. Τα μικρά ήνοιγον τεθηπότα τους γλυκείς οφθαλμούς των, βλέποντα απλήστως το φως των λαμπάδων, των πολυελέων και μανουαλίων, τους κύκλους και τα νέφη του ανερχομένου καπνού του θυμιάματος και το κόκκινον και πράσινον φως το διά των υάλων του ναού εισερχόμενον, το ανεμίζον ράσον του εκκλησάρχου καλογήρου, τρέχοντος μέσα-έξω εις διάφορα θελήματα, τα γένεια των παπάδων σειόμενα εις πάσαν κλίσιν της κεφαλής, εις πάσαν κίνησιν των χειλέων, διά να επαναλάβουν εις όλους το Χριστός ανέστη. Βλέποντα και θαυμάζοντα όλα όσα έβλεπον, τα στίλβοντα κομβία και τα στρημμένα μουστάκια του αστυφύλακος, τους λευκούς κεφαλοδέσμους των γυναικών, και τους στοίχους των άλλων παιδίων, όσα ήσαν αραδιασμένα εγγύς και πόρρω, παίζοντα με τους βοστρύχους της κόμης των βασταζουσών, και ψελλίζοντα ανάρθρους αγγελικούς φθόγγους.

Δύο οκτάμηνα βρέφη εις τας αγκάλας δύο νεαρών μητέρων, αίτινες ίσταντο ώμον με ώμον πλησίον μιας κολώνας, μόλις είδαν το έν το άλλο, και πάραυτα εγνωρίσθησαν και συνήψαν σχέσεις, και το έν, ωραίον και καλόν και εύθυμον, έτεινε την μικράν απαλήν χείρά του προς το άλλο, και το είλκε προς εαυτό, και ενέλλιζεν ακαταλήπτους ουρανίους φθόγγους.

Αλλ' η φωνή του βρέφους ήτο λιγεία, και ηκούσθη ευκρινώς εκεί γύρω, και ο Γιαμπής ο επίτροπος δεν ηγάπα ν' ακούη θορύβους. Εις όλας τας νυκτερινάς ακολουθίας των Παθών πολλάκις είχε περιέλθει τας πυκνάς των γυναικών τάξεις διά να επιπλήξη πτωχήν τινα μητέρα του λαού διότι είχε κλαυθμηρίσει το τεκνίον της. Ο ίδιος έτρεξε και τώρα να επιτιμήση και αυτήν την πτωχήν μητέρα διά τους ακάκους ψελλισμούς του βρέφους της.

Τότε η Χριστίνα η δασκάλα, ήτις ίστατο ολίγον παρέκει, οπίσω από τον τελευταίον κίονα, κολλητά με τον τοίχον, σύρριζα εις την γωνίαν, εσκέφθη ακουσίως της -και το εσκέφθη όχι ως δασκάλα, αλλ' ως αμαθής και ανόητος γυνή οπού ήτον- ότι, καθώς αυτή ενόμιζε, κανείς, ας είνε και επίτροπος ναού, δεν έχει δικαίωμα να επιπλήξη πτωχήν νεαράν μητέρα διά τους κλαυθμηρισμούς του βρέφους της, καθώς δεν έχει δικαίωμα να την αποκλείση του ναού διότι έχει βρέφος θηλάζον. Καθημερινώς δεν μεταδίδουν την θείαν κοινωνίαν εις νήπια κλαιόντα; Και πρέπει να τα αποκλείσουν της θείας μεταλήψεως διότι κλαίουν; Έως τότε όλη η αυστηρότης των «αρμοδίων» θα διεκδικήται και θα ξεθυμαίνει μόνον εις βάρος των πτωχών και των ταπεινών;

Εκ του μικρού τούτου περιστατικού, η Χριστίνα έλαβεν αφορμήν να ενθυμηθή ότι προ χρόνων, μίαν νύκτα, κατά την ύψωσιν του Σταυρού, όταν επήγε να εκκλησιασθή εις τον ναΐσκον του Αγίου Ελισσαίου, παρά την Πύλην της Αγοράς, ενώ ο αναγνώστης έλεγε τον Απόστολον, όταν απήγγειλε τας λέξεις «τα μωρά του κόσμου εξελέξατο ο Θεός», αίφνης, κατά θαυμασίαν σύμπτωσιν, από τον γυναικωνίτην έν βρέφος ήρχισε να ψελλίζει μεγαλοφώνως, αμιλλώμενον προς την φωνήν του αναγνώστου. Και οποίαν γλυκύτητα είχε το παιδικόν εκείνο κελάδημα! Τόσον ωραίον πρέπει να ήτο το Ωσαννά το οποίον έψαλλον το πάλοι οι παίδες των Εβραίων προς τον ερχόμενον Λυτρωτήν. «Εκ στόματος νηπίων και θηλαζόντων κατηρτίσω αίνον, ένεκα των εχθρών σου, του καταλύσαι εχθρόν και εκδικητήν».

Τοιαύτα ανελογίζετο η Χριστίνα, σκεπτομένη ότι καμμία μήτηρ δεν θα ήτο τόσοσ αφιλότημος ώστε να μη στενοχωρήται, και να μη σπεύδη να κατασιγάση το βρέφος της, και να μη παρακαλή ν' ανοιχθή πλησίον της εις τον τοίχον, διά θαύματος, θύρα, διά να εξέλθη το ταχύτερον. Περιτταί δε ήσαν αι νουθεσίαι του επιτρόπου, πρόσθετον προκαλούσαι θόρυβον, και αφού προς βρέφος θηλάζον όλα τα συνήθη μέσα της πειθούς είναι ανίσχυρα, μόνη δε η μήτηρ είνε κάτοχος άλλων μέσων πειθούς, την χρήσιν των οποίων περιττόν να έλθη τρίτος τις διά να της υπενθυμίση. Κι έπειτα λέγουν ότι οι άνδρες έχουν περισσότερον μυαλό από τας γυναίκας!

Ούτω εφρόνει η Χριστίνα. Αλλά τι να είπη; Αυτής δεν της έπεφτε λόγος. Αυτή ήτον η Χριστίνα η δασκάλα, όπως την έλεγαν έναν καιρόν. Παιδιά δεν είχε διά να φοβήται τας επιπλήξεις του επιτρόπου. Τα παιδιά της τα είχε θάψει, χωρίς να τα έχη γεννήσει. Και ο ανήρ τον οποίον είχε δεν ήτο σύζυγός της.

Ήσαν ανδρόγυνον χωρίς στεφάνι.
Χωρίς στεφάνι! Οπόσα τοιαύτα παραδείγματα!...

Αλλά δεν πρόκειται να κοινωνιολογήσωμεν σήμεραν. Ελλείπει όμως άλλης προνοίας, χριστιανικής και ηθικής, διά να είνε τουλάχιστον συνεπείς προς εαυτούς και λογικοί, οφείλουν να ψηφίσωσι τον πολιτικόν γάμον.

Από τον καιρόν οπού είχεν ανάγκην από τας συστάσεις των κομματαρχών διά να διορίζεται δασκάλα, εις των κομματαρχών τούτων, ο Παναγής ο Ντεληκανάτας, ο ταβερνιάρης, την είχαν εκμεταλλευθή. Αμα ήλλαξε το υπουργείον, και δεν ίσχυε πλέον να την διορίση, της είπεν: «Έλα να ζήσουμε μαζί, κι αργότερα θα σε στεφανώθώ». Πότε; Μετ' ολίγους μήνας, μετά έν εξάμηνον, μετά ένα χρόνον.

Έκτοτε παρήλθον χρόνοι και χρόνοι, κι εκείνος ακόμη είχε μαύρα τα μαλλιά, κι αυτή είχεν ασπρίση. Και δεν την εστεφανώθη ποτέ.

Αυτή δεν εγέννησε τέκνον. Εκείνος είχε και άλλας ερωμένας. Κι εγέννα τέκνα με αυτάς.

Η ταλαίπωρος αυτή μανθάνουσα, επιπλήττουσα, διαμαρτυρομένη, υπομένουσα, εγκαρτερούσα, έπαιρνε τα νόθα του αστεφανώτου ανδρός της εις το σπίτι, τα εθέρμαινεν εις την αγκαλιάν της, ανέπτυσσε μητρικήν στοργήν, τα επονούσε. Και τα ανέσταινε, κι επάσχιζε να τα μεγαλώση. Και όταν εγίνοντο δύο ή τριών ετών, και τα είχε πονέσει πλέον ως τέκνα της, τότε ήρχετο ο Χάρος, συνοδευόμενος από την οστρακιάν, την ευλογιάν, και άλλας δυσμόρφους συντρόφους... και της τα έπαιρnen από την αγκαλιάν της.

Τρία ή τέσσερα παιδιά της είχαν αποθάνει ούτω εντός επτά ή οκτώ ετών.

Κι αυτή επικραίνετο. Εγήρασκε και άσπριζε. Κι έκλαιε τα νόθα του ανδρός της, ως να ήσαν γνήσια ιδικά της. Κι εκείνα τα πτωγά, τα μακάρια, περιπίπαντο εις τα άνθη του παραδείσου, εν συντροφία με τ' αγγελούδια τα εγχώρια εκεί.

Εκείνος ουδέ λόγον της έκαμνε πλέον περί στεφανώματος. Κι αυτή δεν έλεγε πλέον τίποτε. Υπέφερεν εν σιωπή.

Κι έπλυνε κι εσυγύριζεν όλον τον χρόνον. Την Μεγάλην Πέμπτην έβαπτε τ' αυγά τα κόκκινα. Και τας καλές ημέρας δεν είχε τόλμης πρόσωπον να υπάγη κι αυτή εις την εκκλησίαν.

Μόνον το απόγευμα του Πάσχα, εις την ακολουθίαν της Αγάπης, κρυφά και δειλά εισείρπεν εις τον

ναόν, διά ν' ακούση το «Αναστάσεως ημέρα» μαζί με της δούλαις και της παραμάναις.

Αλλ' Εκείνος όστις ανέστη «ένεκα της ταλαιπωρίας των πτωχών και του στεναγμού των πενήτων», όστις εδέχθη της αμαρτωλής τα μύρα και τα δάκρυα και του ληστού το Μνήσθητί μου, θα δεχθή και αυτής της πτωχής την μετάνοιαν, και θα της δώση χώρον και τόπον χλοερόν, και άνεσιν και αναψυχήν εις τη βασιλείαν Του την αιωνίαν.

Ο Αλιβάνιστος

Αφού εβάδισαν επί τινά ώραν, ανά την βαθείαν σύνδενδρον κοιλάδα, η θειά Μολώτα, κ' η Φωλιώ της Πέρδικας, κ' η Αφέντρα της Σταματηρίζενας, τέλος έφθασαν εις το Δασκαλειό. Αι τελευταίαι ακτίνες του ηλίου εχρύσωναν ακόμη τας δύο ράχεις, ένθεν και ένθεν της κοιλάδος. Κάτω, εις το δάσος το πυκνόν, βαθεία σκιά ηπλούτο. Κορμοί κισσοστεφείς και κλώνες χιαστοί εσχημάτιζον ανήλια συμπλέγματα, όπου μεταξύ των φύλλων ηκούοντο ατελείωτοι ψιθυρισμοί ερώτων. Ευτυχώς το δάσος ενομίζετο κοινώς ως στοιχειωμένον, άλλως θα το είχε καταστρέψει κι' αυτό προ πολλού ο πέλεκυς του υλοτόμου. Αι τρεις γυναίκες επάτουν πότε επί βρύων μαλακών, πότε επί λίθων και χαλίκων του ανωμάλου εδάφους. Η ψυχή κ' η καρδούλα των εδροσίσθη, όταν έφθασαν εις την βρύσιν του Δασκαλειού.

Το δροσερόν νάμα εξέρχεται από μίαν σπηλιάν, περνά από μίαν κουφάλαν χλιετούς δένδρου, εις την ρίζαν του οποίου βαθεία γούρνα σχηματίζεται. Όλος ο βράχος άνωθεν στάζει ωσάν από ρευστούς μαργαρίτας, και το γλυκύ κελάρυσμα του νερού αναμιγνύεται με το λάλον μινύρισμα των κοσσύφων. Η θεια Μολώτα, αφού έπιεν άφθονον νερόν, αφήσασα ευφρόσυνον στεναγμόν αναψυχής, εκάθισεν επί χθαμαλού βράχου διά να ξεποστάση. Αι δύο άλλαι έβαλαν εις την βρύσιν, παρά την ρίζαν του δένδρου, τις στάμνες και τα κανάτια, τα οποία έφεραν μαζί των, διά να τα γεμίσουν. Είτα, αφού έπιαν και αυτά νερόν, εκάθισαν η μία παραπλεύρως της γραιίας, η άλλη κατέναντι, κι' άρχισαν να ομιλούν.

– Πώς αλγεί 'παπάς; είπεν η Θεια Μολώτα.

Η γραιία ήτο ιδιόρρυθμος εις την γλώσσαν της. Ετραύλιζε και απέκοπτεν όχι μόνον συλλαβάς, αλλά <και> τα άρθρα και άλλα μόρια.

– Νύχτωσε, θα 'πω! προσέθηκεν η Φωλιώ.

– Τα, τι λογάτε; επέφερεν η Αφέντρα.

Ευρίσκοντο κ' αι τρεις, από της ημέρας εκείνης του Μεγάλου Σαββάτου, εις τον Αϊ-Γιάννη, στον Ασέληνο. Ήτον έρημον παλαιόν μοναστηράκι. Είχε γνωσθή ότι ο παπα-Γαρόφαλος ο Σωσμένος, εις εκ των ιερέων της πόλεως, θα ήρχετο εις τον Αϊ-Γιάννην, στον Ασέληνον, διά να κάμη Πάσχα εις τους αιγοβοσκούς των αγρίων εκείνων μερών. Αι τρεις αυταί, και τινά άλλα πρόσωπα από την πόλιν, αγαπώντα την εξοχήν, είχαν έλθη, χάριν του Πάσχα, πριν να ξεκινήση ο παπάς. Αλλ' όμως ενύκτωνεν ήδη, και ο παπα-Γαρόφαλος δεν είχε φανή ακόμη.

– Είνε αργοστόλιστος, θα 'πω, επέφερεν η Φωλιώ η Πέρδικα.

– Ναι, είδες πώς αργεί να 'ντυθή; υπέλαβεν ερμηνεύουσα κατά γράμμα τον λόγον η Αφέντρα της Σταματηρίζενας. Και καμμιά φορά βάζει και στραβά την «αλλαή» του.

Ωνόμαζεν ούτω το φελόνιον. Αι τρεις γυναίκες είχαν έλθη από τον Αϊ-Γιάννην, απέχοντα ως

τετάρτου της ώρας δρόμον, διά να γεμίσουν τα σταμνιά στο Δασκαλειό, επειδή η μικρά βρύσις του παλαιού ησυχαστηρίου, κάτω από τον ναΐσκον, είχε χαλάσει, και σχεδόν είχε χαθή το νερόν. Έμελλον δε να επιστρέψουν αμέσως εις τον Αϊ-Γιάννην. Αλλά, με την ομιλίαν, αργοπορούσαν.

Τέλος, αι δύο εσηκώθησαν, έκυψαν διά να φορτωθούν τ' αγγεία, και ήσαν έτοιμοι προς αναχώρησιν.

Αλλά την στιγμήν εκείνην, ζωηρά φωνή ηκούσθη από το κάτω μέρος, ανάμεσ' από τα δένδρα.

– Σ' έσκιαξα, θεια Μολώτα! είπεν η φωνή.

Είτα καγχασμός ήχησε, κ' ευθύς επαρουσιάσθη εις νέος υψηλός, αμύστακος, ως δεκαέξ ετών, κρατών κάτω του στέρνου του κάτι ως διπλωμένον και τυλιγμένον πράγμα.

– Α! κακό να μην έχης! έκραζεν η Φωλιώ. Εσύ 'σαι, αρέ Σταμάτη;

Δεν είχε νυκτώσει ακόμη καλά, κ' αι γυναίκες είδαν τα χαρακτηριστικά του, αφού πρώτον είχαν γνωρίσει την φωνήν του. Ήτον ο Σταμάτης το Τρυγονάκι, μάγκας ορφανός παιδιόθεν, καλόκαρδος, βολικός, όστις έζη εκτελών θελήματα ανά την πόλιν. Όταν όμως ήτο πουθενά εξοχικόν πανηγύρι, άφηνεν όλες τις δουλειές του, κ' έτρεχε πρώτος μεταξύ όλων των πανηγυριστών.

– Να, απ' τον Ασέληνο έρχομαι, είπεν ο νέος... φορτωμένους πράγματα, θάμματα... κυττάξετε!

Έθεσε την δεξιάν χείρα εντός του τυλιγμένου πανίου, το οποίον εκράτει, έλαβεν ένα μαύρον πράγμα, και, θέλων να παίξη, το έρριπεν εις την ποδιάν της Μολώτας, ήτις εκάθητο ακόμη επί της πέτρας.

– Ά! φωτιά που σ' ε!... έκαμεν αύτη, αναπηδήσασα ορθή, και τινάζουσα την ποδιάν της.

Το πράγμα, το οποίον της είχε ρίψει ο Σταμάτης, ήτο τεράστιος ζωντανός κάβουρας. Ο νέος είχε κατέλθη προ δύο ωρών εις τον Μικρόν Ασέληνον. Ούτως ωνομάζετο ο δυτικός αιγιαλός, μικρά αγκάλη, αντικρύζουσα το Πήλιον. Εκεί είχε γεμίσει το προσόπιον, το οποίον είχε περιζωσμένον εις την μέσην του, από κοχύλια, πεταλίδες και καβούρια.

– Αρέ, ζουρλάθηκες; είπεν αυστηρώς η Αφέντρα. Να κάμης την οικοκυρά να κόψη το αίμα της!

Ο Σταμάτης και πάλιν εκάγχασε.

– Να με συμπαθάς, θεια Μολώτα, είπε. Σα χωριάτης πούμαι, έσφαλα. Θέλησα να σου χαρίσω αυτό το καβούρι, για να κάμης μεζέ απόψε, και με τον τρόπο που σου τώρριξα στην ποδιά σου, σ' ετρόμαξα.

– Δεν τλώου καβούλγια, είπεν η Μολώτα. Θα μεταλάβου!

– Αλήθεια; Τότε, το χαρίζω της Πέρδικας.

– Μεγαλοσαμβατιάτικα, καβούρια θα φάω; είπεν η Φωλιώ.

– Τότε, ας το παρ' η Σταματρίζενα, είπεν ο Σταμάτης.

– Να καβουρώσης και κάβουρας να γένης! απήντησεν η Αφέντρα.

– Μωρέ, ευχή που μου δίνεις! είπεν ο Σταμάτης. Ακούς! να ήμουν κάβουρας! Πώς θα περπατούσα τάχα;

– Και άμα είπεν, έκυψε και άρχισε να κάμνη λοξά πατήματα, μεταξύ των τριών γυναικών. Με την κεφαλήν του εκτύπησε το πλευρόν τής Μολώτας, με την πλάτην του έπληξε τον αγκώνα τής Φωλιώς, και με την πτέρναν του επάτησε την γόβα τής Αφέντρας.

Αι τρεις γυναίκες, μισοθυμωμένα, εγέλασαν.

– Ζουρλάθηκες, βλέπω: δεν είσαι καλά! είπεν η Αφέντρα.

Και σηκώσασα με την αριστεράν χείρα το κανάτι της, εκολάφισεν ελαφρά την κεφαλήν του Σταμάτη, όστις εφάνη να εγοητεύθη.

– Ω! τι δροσιά, μωρέ Σταματρίζενα! είπε. Δώσε μου άλλη μια!

– Πάμε! νυχτώσαμε, έκαμεν εις απάντησιν η Αφέντρα.

Και πάραυτα εξεκίνησαν. Τότε ο Σταμάτης, αφού έδραξε, χωρίς να είπη τίποτε, την μεγάλην στάμναν, την οποία άλλως θα εφορτώνετο η Αφέντρα, εφιλοτιμήθη να τρέξη πρώτος, ως εμπροσθοφυλακή. Εις τον δρόμον άρχισε να διηγείται.

– Να ξέρατε ποιον ηύρα, τώρα, στο δρόμο π' ανέβαινα... πριν σας ενταμώσω στη βρύσι.

– Ποιον ηύρες, είπεν η Αφέντρα. Τον Μπαμπάο, ή τον Αράπη, ή τον Εξαποδώ;

– Ηύρα τον Αλιβάνιστο!

– Αλήθεια; για 'πές μας.

Άμα ήκουσε το όνομα τούτο η θεια Μολώτα, έκαμεν ακούσιον κίνημα, και με δύο βήματα ήλλαξε θέσιν εις τον δρόμον, κ' ετάχθη εξ' αριστερών του Σταμάτη, διά ν' ακούη καλλίτερα, επειδή ήτο κωφή από το εν ους. Ο νέος διηγήθη ότι εις την άκρην του βουνού, όχι μακράν τής ακτής, είχε περάσει από την κατοικίαν του αλλοκότου εκείνου ανθρώπου, όστις από τριάκοντα ετών δεν είχε κατέλθη εις την πόλιν, κ' εμόναζεν εις μίαν καλύβην, ή μάλλον σπηλιάν, της οποίας το στόμιον είχε κτίσει με τας χείρας του. Έβοσκεν ολίγας αίγας, και δεν συνανεστρέφετο κανένα άνθρωπον, παρά μόνον τον Μπαρέκον, τον μέγαν αιγοτρόφον του βουνού, όστις είχε κοπάδι από χίλια γίδια. Εις αυτόν έδιδε το ολίγον γάλα του, λαμβάνων ως αντάλλαγμα ολίγα παξιμάδια, παστά οψάρια, και τότε κανέν τρίχινον φόρεμα ή μάλλινον σκέπασμα.

– Άμα με είδεν, είπεν ο Σταμάτης, έκαμε να κρυφή. Εγώ έτρεξα κατόπι του, τον εχαιρέτισα, και, για να τον φουρκίσω, άρχισα να τον λιβανίζω μ' αυτήν την πετσέτα, που κουδούνιζαν μέσα οι πεταλίδες... Να, πώς του έκαμα!

Και αποσπάσας την ποδιάν, την περιέχουσαν τα θαλασσινά είδη, από την μέσην του, έκαμε πως λιβανίζει μ' αυτό την θειά Μολώτα, ήτις αφήκεν άναρθρον κραυγήν διαμαρτυρίας.

– Έλα! θα ησυχάσης, βρε πειρασμέ; έκραξεν οργίλη η Αφέντρα.

Εις τον Αϊ-Γιάννην, άμα ενύκτωσε, είχε φθάσει με όλον το ασκέρι του, γυναίκα, παιδιά και παραγυιούς του, ο μεγαλοβοσκός Γιάννης ο Μπαρέκος, καθώς κι ο Κώστας ο Πηλιώτης, άλλος τσομπάνος με την φαμίλια του, κι' ο Αγγελής ο Πολύχρονος, με όλον το όρδινό του. Είχαν ανάμει

μεγάλη φωτιά, κ' εκάθισαν εις το ύπαιθρον, παρά τον βόρειον τοίχον του ναΐσκου, και διηγούντο παλαιά χρονικά του ποιμενικού κόσμου, κ' εκύτταζαν τους αστερισμούς και την Πούλια, πότε θα φθάση στην μέσην τ' ουρανού, διά να είνε μεσάνυχτα, και πότε θα φθάση, εις εν δυτικόν σημείον, διά να φέξη. Κ' επερίμεναν τον παπάν, πότε να έλθη, διά να τους κάμη Ανάστασιν. Ήτον δε μεσάνυχτα ήδη, και ο παπάς δεν είχε έλθη.

– Καθώς τ' ομολογάει η φλάσκα... έλεγεν ο Αγγελής ο Πολύχρονος.

– Να τώξερε κανείς, να πήγαινε στη χώρα, είπεν ο Κώστας ο Πηλιώτης.

– Ο παπα-Γαρόφαλος, αν θα 'ρθη με το φεγγάρι, παρετήρησεν ο Μπαρέκος. Για κυττάξτε!

Έδειχεν υψηλά εις το βουνόν, όπου αι κορυφαί των δένδρων είχαν αρχίσει να καταλάμπωνται από το αργυρούν φέγγος. Ήτο ήδη περί το τελευταίον τέταρτον.

Την ιδίαν στιγμήν έφθασεν ο Σταμάτης. Ούτος προ ώρας είχε γείνη άφαντος, χωρίς κανείς να προσέξη εις τούτο. Ο νέος είχε αναβή υψηλά εις το βουνόν, διά να κατοπτεύση και ακροασθή αν θα ηκούετο ή θα εφαινετο πουθενά ο παπάς.

Άμα επέστρεψεν, ένευσεν εις τον Μπαρέκον και τους άλλους να εξέλθουν μαζί του από το περίβολον.

– Τι τρέχει;

– Ελάτε· κάτι φωνές ακούω. Βάζω στοίχημα!...

Ο Μπαρέκος και ο Κώστας ο Πηλιώτης τον ηκολούθησαν, και απεμακρύνθησαν διακόσια βήματα, κατά τον ανήφορον. Εκεί ήκουσαν τω όντι ήχους τινάς να ανέρχωνται βαθειά από το ρεύμα κάτω, προς το Δασκαλειό και τον Ασέληνον.

– Τί να είνε;

– Βάζω στοίχημα πως ο παπα-Γαρόφαλος έχασε το δρόμο, είπεν ο Σταμάτης.

– Τί θέλει αποκεί, κατά τον Ασέληνο;

– Γνώρισα τη φωνή του, είπεν ο Σταμάτης. Θα ήρθε από τον άλλον δρόμο, απ' τα χωράφια, κ' ύστερα έπεσε μέσα στ' ορμάνι, κ' εχάθηκε.

Οι δυο βοσκοί κι' ο Σταμάτης, κι' ο Πολύχρονος, όστις έτρεξε κατόπιν των, ανήλθον την οφρύν του βουνού, και απήντησαν διά φωνών εις τας ηχούς τας οποίας ήκουον.

– Ελάτε!... Εδώ είμαστε!... έκραξε με στεντορείαν φωνήν ο Σταμάτης.

– Μα πώς, δεν βλέπουν κοτζάμ φωτιά; είπεν εν απορία ο Πηλιώτης.

– Θα έχουν πέση μέσα 'σε κακοτοπιά, στον ήσκιο του βουνού. Το φεγγάρι δεν ψήλωσε ακόμα.

– Πάω να φέρω το φανάρι! έκραξεν ο Σταμάτης.

Κ' έτρεξε κάτω, εις τον περίβολον του Αϊ-Γιαννιού, οπόθεν επανήλθε μετ' ολίγον φέρων φανάρι αναμμένον. Ο Σταμάτης κρατών τούτο, επροπορεύθη, και οι τρεις άνδρες τον ηκολούθησαν εν

μέσω του δάσους. Μετ' ολίγα λεπτά αι φωναί ηκούοντο πλησιέστεραι, και τέλος, εφάνη ο παπάς, ακολουθούμενος από τον ανεπιόν, τον βοηθόν του, σύροντα από την τριχιάν ένα γαϊδουράκι, επάνω εις το οποίον ήσαν φορτωμένα τα «ιερά» του παπά. Αλλά τελευταία όλων εφάνη και μία σκιά, ήτις εφαινετο αποφεύγουσα ν' αντικρύση το φως του φαναριού.

– Μπα! έκαμε γελών ο Σταμάτης. Και σιγά προς τον Μπαρέκον εμηθύρισεν:

– Ο Αλιβάνιστος!

– Μεγάλο θάμμα! είπεν ο Μπαρέκος.

– Πώς έκαμες, βλοημένε κ' έχασες τον δρόμο; ηρώτησε τον παπάν ο Αγγελής ο Πολύχρονος.

– Μη ρωτάτε... θέλησα να πάω απ' τον άλλο δρόμο,... απ' τα 'Ρόγγια... είπεν ασθμαίνων ο παπάς: ήθελα να ιδώ το χωράφι... είπε να το σπείρη, κείνος ο Ντανάκας και τ' άφησε άσπαρτο... κ' εγώ χαμπάρι δεν είχα, τόσους μήνες τώρα... Ας είνε καλά ο άνθρωπος... Είχα και δυο τρεις αγιασμούς να κάμω, κ' ενύχτωσα... Καλά που έπεσα κοντά στο καλυβάκι του μπαρμπα-Κόλια εδώ (δεικνύων τον καλούμενον Αλιβάνιστον), και μ' εβοήθησε να βρω το δρόμο! ...Ας έχη την ευχή!

Ο παπα-Γαρόφαλος εδεικνυεν εκείνον, τον οποίον απεκάλει μπαρμπα-Κόλιαν, όστις όμως, ως αληθής σκιά είχεν αρχίσει να γλιστρά όπισθεν των δένδρων, και ν' απομακρύνεται.

Ο Μπαρέκος, τρέξας, τον έδραξεν ισχυρώς από τον βραχίονα.

– Πού πας, μπαρμπα-Κόλια; είπε. Τώρα δε σ' αφήνουμε... τελείωσε! Φέτος θα κάμωμε Ανάστασι μαζύ!...

Ο Σταμάτης, μη δυνάμενος να κρατήση τα γέλοια, άρχισε να κάμνη με το φανάρι το οποίον εκράτει, κινήματα ως να ελιβάνιζε, προς το βάθος εις το μέρος όπου ίστατο το σύμπλεγμα του Μπαρέκου και του μπαρμπα-Κόλια.

Ο γέρων εφαινετο αληθής λυκάνθρωπος. Εφόρει είδος ράσου, απροσδιορίστου χρώματος, και μαύρην σκούφιαν, είχε μακράν κόμην, μαύρην ακόμη, και ψαρά, σγουρά γένεια. Εδυσανασχέτει διότι τον εκράτει με την ρωμαλέαν χείρα του ο Μπαρέκος, κ' ήθελε να φύγη.

– Άφσε με, να ζήσης! Δεν μπορώ!... τι Ανάστασι να κάμω 'γω... τι με θέλετ' εμένα... Εσείς κάμετε Ανάστασι. Με γεια σας, με χαρά σας!... Πάω στο καλύβι μου, 'γω!

Τότε ο παπα-Γαρόφαλος έλαβε τον λόγον·

– Νάχης την ευχή του Χριστού, παιδί μου! Έλα! ... Να πάρης ευλογία! ... Να μοσχοβολήσ' η ψυχή σου! Έλα ν' απολάψης τη χαρά του Χριστού μας! Μην αδικής τον εαυτόν σου! Μην κάνης του εχτρού το θέλημα! ... Πάτα τον πειρασμό! Έλα, Κόλια! Έλα, Νικόλαε, έλα! Νικόλαε μακάριε! Ο άγιος Νικόλαος να σε φωτίση!

Ο μπάρμπα-Κόλιας ήθελε να έλθη, αλλ' εντρέποντο. Επαραξενεύετο πολύ. Θα επεθύμει να τον απήγον διά της βίας.

Ο Μπαρέκος, ως να είχεν εισδύσει εις τα ενδόμυχα τής ψυχής του, έκραξε τους δύο άλλους βοσκούς πλησίον του. Ούτοι, ημπαίζοντες, ημισπουδάζοντες, έβαλαν τας χείρας των εις τους βραχίονας και τας ωμοπλάτας του Κόλια. Εν πομπή και παρατάξει τον απήγαγον, κάτω νεύοντα, επιθυμούντα ν' ακολουθήση, και τείνοντα ν' αποσκιρτήση.

Όταν έφθασαν εις τον Αϊ-Γιάννην, παράδοξον πράγμα συνέβη. Η θεια Μολώτα, καθώς εκάθητο έξωθεν του ναού, άμα είδε τον Κόλιαν, εταράχθη νευρικός, εστράφη βιαίως προς τον τοίχον του ναού. Η Αφέντρα, ήτις ήτον στο πλάγι της, την είδε, και ενόησεν ότι κάτι συνέβαινε:

– Τι έχεις, θεια Μολώτα;

Η γραία τής ένευσε να σιωπήση. Εν τοσούτω, αφού η συνοδία επροχώρησεν εις το κέντρον του περιβόλου, η Μολώτα έρριψε πλάγιον βλέμμα προς το σύμπλεγμα των ανδρών, κ' εκατέβασε χαμηλά την μαύρην μανδήλαν της, έκρυσσε τα οφρύδια, τους κροτάφους, και με τα τσουλούφια της κόμης της, και με τα κλωνιά της μανδήλας, εκάλυψε το κατωσάγονον και τα μάγουλα.

Η Αφέντρα την εκύτταζε με άπληστον περιέργειαν.

– Τί έπαθες, θειά Μολώτα; ηρώτησε και πάλιν.

– Σώπα, σ' λένε! εμηθύρισεν η Μολώτα.

Ευθύς τότε ο παπάς εισήλθεν εις τον ναΐσκον, τον οποίον ο Σταμάτης, από την ημέραν, πριν να πάγη ακόμα διά πεταλίδας και καβούρια, είχε στολίσει με δάφνας και μυρσίνας, και όστις ήστραπτεν από κοσμιότητα και καθαριότητα.

Ο ιερεύς έβαλεν Ευλογητόν, και μαζί με τον ανεψιόν του άρχισε να ψάλλη το «Κύματι θαλάσσης». Η Αφέντρα, η Φωλιώ, κ' αι γυναίκες και τα θυγάτρια των ποιμένων, εισήλθον εις τον ναόν, κ' εκόλλησαν πολλά κηρία εις τα μανουάλια.

Η Μολώτα έμενε παραπίσω. Ήθελε να ιδή αν ο μπαρμπα-Κόλιας, ο Αλιβάνιστος, θα εισήρχετο εις τον ναόν ή όχι. Ο Κόλιας καταρχάς επέμενε να μένη έξω, επί προφάσει ότι θα εβοήθει τους δύο παραγουιούς του Μπαρέκου εις το σουβλισμα και ψήσιμον των αρνίων, διά τα οποία ετοιμάζαν μεγάλην φωτιάν. Ο Μπαρέκος όμως εφοβήθη μήπως «το στρίψη», και τον εβίασε να εισέλθη εις τον ναόν μαζί του, λέγων ότι «ο μουσαφίρης δεν κάνει 'πηρεσία».

Τότε η Μολώτα έμεινεν απ' έξω, μισοκρυμμένη εις τον παραστάτην της θύρας του ναού και κυττάζουσα λαθραίως μέσα. Όταν εβγήκαν όλοι λαμπαδηφορούντες εις το ύπαιθρον, διά να κάμουν Ανάστασιν, αυτή απελθούσα εκρύβη εις την βορειανατολικήν γωνίαν, σιμά εις την θυρίδα τής Προσκομιδής. Εκείθεν ήκουσε κι' αυτή το «Χριστός ανέστη».

Όταν το πλήθος εισήλθε πάλιν εις τον ναόν, με το «Αναστάσεως ημέρα», το γοργόν εμβατήριον, η Αφέντρα της Σταματηρίζενας έμεινε παραπίσω και ήλθε πλησίον τής Μολώτας.

– Γιατί δεν έρχεσαι μέσ' στην εκκλησιά; της είπε. Λεχώνα είσαι;

– Σύλε, πιδί μ', ακούσης καλό λόγο· της είπεν η Μολώτα. Άφσ' εμένα.

– Μα τί έχεις;

– Τίποτα.

– Επέμεινε.

– Θα μου πης τί έχεις;

Η γραία ανένευσε, και απεμακρύνθη απ' αυτής. Η Αφέντρα ηναγκάσθη ν' απέλθη. Μετ' ολίγην όμως ώραν, όταν άρχισεν ο Ασπασμός, η Μολώτα επλησίασεν εις την θύραν του ναού, κ' ένευσεν εις την Αφέντραν να εξέλθη. Την έφερεν εις την ιδίαν και πριν θέσιν, αριστερόθεν του ναού.

– Τώρα, εγώ πώς θα μεταλάβου; της λέγει.

– Γιατί; τί τρέχει;

– Τώρα, δε φιλούν Βγαγγέλιο κι Ανάστασι;

– Ναι.

– Πώς να πάω 'γω ν' ανησπαστώ;

– Πώς θα πας; Με τα ποδάρια σ', είπεν η Αφέντρα.

– Είδες κείνον άθλωπο;

– Ποιόν;

– Κόλια;

– Τον Αλιβάνιστο; Ε, τί;

Η Μολώτα έκυψεν, εταπεινώσε την φωνήν και είπε:

– Σαν ήμουν εγώ μικλό κολίτσι, αυτός μ' ήθελε γυναίκα. Πλιν αλλωστήσω, κι πιαστή φωνή μου, μ' ήυλε σουλουπώματα, πηγάδι, στενό σοκάκι, μ' ε... (έκυψεν εις το ους της Αφέντρας, κ' επιθύρισε με φωνήν μόλις ακουομένην) μ' εφίλησε...

Η Αφέντρα έπνιξε βαθύν, αργυρόηχον γέλωτα. Η γραία επανέλαβε:

– Πατέλας δεν τον ήθελε γαμπλό. Πήλα άλλον. Χήλεινα. Αυτός, είπαν, πήλε καϋμό, πήγε βουνά, αγλίεψε, δεν πάτησ' εκκλησιά... Εγώ έχω το κλίμα.

Η Αφέντρα ενόησεν αμέσως την απλοϊκήν ευσυνειδησίαν της γραίας.

– Ε, καλά, είπε· να που τον ήυρες τώρα, στην Ανάστασι. Ώρα του Ασπασμού, της αγάπης είναι. Να σχωρεθής, να το πης του παπά, και θα σ' αφήση να μεταλάβης.

* *

*

Η Μολώτα ηκολούθησε κατά γράμμα την συμβουλήν τής Αφέντρας. Εισήλθεν εις τον ναόν, ησπάσθη το Ευαγγέλιον και την Ανάστασιν, είτα εξήτησε συγχώρησιν από τον Κόλιαν.

Ακολούθως, την ώραν του Κοινωνικού, επλησίασε μαζί με τας άλλας γυναίκας εις την βορείαν πύλην του ιερού, όπου ο ιερεύς ανέγνωσεν επί των κεφαλών των την συγχωρητικήν ευχήν, ενώ ο μικρός ψάλτης εμινύριζε το «Σώμα Χριστού μεταλάβετε».

Μετά την Απόλυσιν, άμα οι άνδρες εξήλθον, ο Σταμάτης συναντήσας τον Κόλιαν τον εχαιρέτισε:

– Χριστός ανέστη, μπάρμπα-Κόλια! Καλή ώρα ήτον που σ' ηύρα χτες.

Και ο γέρων ερημίτης απήντησεν:

– Αληθώς ανέστη, βρε! Δεν είμαι αλιβάνιστος!